

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS **pārbaudes lietā Nr. 2021-64-2E** Rīgā

25.03.2022.

Nr. 6-6/8

Par bērna tiesību nodrošināšanu

Tiesībsargs ir izskatījis pēc [personas A] (turpmāk – Iesniedzēja) iesnieguma (reģistrēts 29.11.2021. ar Nr.1780) ierosināto pārbaudes lietu par Iesniedzējas dēla, 3. klases skolēna, [personas B] (turpmāk – Bērns) iespējamiem tiesību pārkāpumiem [skolā K] (turpmāk – Skola). Pārbaudes lietas izskatīšanas laikā iegūta informācija, ka Iesniedzēja izvēlējusies citu izglītības iestādi, kurā bērns uzņemts vispārējās izglītības programmā, un Bērna veiksmīga iekļaušanās jaunajā izglītības iestādē nav notikusi.

[1] Iesniegumā norādīts, ka Bērns, sākot no 2021. gada oktobra, skolā regulāri saņem piezīmes par uzvedības noteikumu pārkāpumiem. Izglītības kvalitātes valsts dienests (turpmāk – IKVD) pārbaudē konstatējis, ka Bērnam jau 2020./2021. mācību gadā skolvadības sistēmā e-klase bijuši vairāki ieraksti par uzvedību mācību stundu laikā un saskarsmi ar vienaudžiem.¹ Arī iesniegumam pievienotā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas (turpmāk – VBTAI) atbilde uz Iesniedzējas 16.11.2020. iesniegumu liecina, ka Bērnam būtiski uzvedības traucējumi konstatēti arī 2020./2021. mācību gadā un viņš pārkāpis citu bērnu tiesības uz izglītību, drošību un veselību. Skolas psiholoģes 25.11.2020. atzinumā Nr.20-2020 iekļauta sarunā ar Bērna tēvu (13.02.2020.) iegūta informācija, ka Bērnam samērā bieži ir grūtības ar uzvedību – 1. klasē tētis nereti atradies skolā mācību stundu laikā, lai palīdzētu Bērnam sekot līdzī mācību stundai. Secināms, ka Bērna uzvedības problēmas ir sākušās kopš mācību uzsākšanas 1. klasē 2019. gada septembrī, nevis kopš 2021. gada oktobra.

Skola pārbaudes lietā sniegusi informāciju², ka klases audzinātāja jau 2019. gada septembrī informēja vadību par Bērna uzvedības traucējumiem (agresīvo rīcību pret klases biedriem). Skola [pilsētas Z] Sociālo lietu pārvaldē (turpmāk - SLP) ar lūgumu sniegt atbalstu situācijas risināšanā vērsās pēc gada – 20.11.2020. un atkārtoti – 08.09.2021.

Iesniegumam pievienotie izraksti no skolvadības sistēmas e-klase par Bērna uzvedību 2021./2022. mācību gadā, ko Iesniedzēja raksturo kā “bezzjēdzīgu piezīmju

¹ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 26.04.2021. vēstule Nr. 4-ud-06/371.

² Skolas 14.01.2022. vēstule Nr. 1-20/13.

virkni e-žurnālā”, liecina par būtiskiem Bērna uzvedības traucējumiem, kas apdraud gan mācību procesa norisi, gan citu bērnu drošību un cieņu.

[1.1] Normatīvajos aktos ir noteiktas ne tikai bērna tiesības, bet arī bērna pienākumi. Bērna kā izglītojamā pienākumi ir noteikti Izglītības likuma 54. pantā, tie ir:

- ievērot pedagogu, izglītojamo un citu personu tiesības un intereses (4. punkts);
- nepieļaut emocionālu un fizisku vardarbību (5. punkts);
- neapdraudēt savu un citu personu veselību, drošību un dzīvību (6. punkts);
- būt pieklājīgam izglītības iestādē un ārpus tās (7. punkts).

Par bērna audzināšanu un attīstību galvenie atbildīgie ir vecāki.³ Valstij un pašvaldībai ir jāsniedz vecākiem pienācīga palīdzība ar bērnu audzināšanu saistīto pienākumu izpildē.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.panta otrās daļas 7. punkts noteic, ka pašvaldība profilakses lietu iekārto un uzvedības sociālās korekcijas programmu izstrādā katram bērnam, kurš veic darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības. Mācību stundu traucēšana, citu bērnu fiziska un vārdiska aizskaršana un citas Bērna darbības, kas ilgstošā laika periodā fiksētas e-klasē, liecina, ka Bērnā ir vajadzīga palīdzība viņa uzvedības korekcijai un vecākiem ir vajadzīga palīdzība bērna audzināšanā.

Saskaņā ar tiesībsarga rīcībā esošo informāciju [pilsētā Z] uzvedības sociālās korekcijas programmu izstrādāšana ir SLP kompetencē.

Skola pārbaudes lietā sniegusi informāciju, ka nav lūgusi SLP izstrādāt uzvedības sociālās korekcijas programmu izglītojamam saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58. pantu, bet ir lūgusi motivēt vecākus sadarboties ar izglītības iestādi.

SLP pārbaudes lietā sniegusi informāciju⁴, ka jau 17.11.2020. saņēma [pilsētas Z] bāriņtiesas (turpmāk – Bāriņtiesa) lūgumu (pēc saņemtās informācijas no Skolas par Bērna agresīvo uzvedību skolā) sniegt informāciju par Bērna ģimenes sociālo situāciju, sadarbību ar pārvaldes speciālistiem, kā arī iespējām vecākiem nodrošināt bērnam pienācīgu ikdienas aprūpi savā aizgādībā. 20.11.2020. SLP saņēma informāciju no Skolas par Bērna agresīvu uzvedību skolā. Māte sadarbību ar SLP uzsākusi 11.01.2021. Vienlaikus norādīts, ka Bērnā līdz šim nav tikusi izstrādāta Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā noteiktā uzvedības sociālās korekcijas programma.

Izvērtējot SLP sniegto informāciju kopsakarā ar Iesniedzējas sniegto informāciju, secināms, ka Iesniedzējai faktiski nav bijusi sadarbība ar SLP un Skolas vēršanās Bāriņtiesā un SLP nav devusi pozitīvu rezultātu bērna uzvedības problēmu mazināšanai.

[1.2] Vienā no skolas veiktajiem uzvedības ierakstiem skolvadības sistēmā e-klase sniegta informācija⁵: “Pašdisciplīnas trūkums: Uzmācas klasesbiedrenei, rāpo pa klasi un zem galdiem, neklausā, nepilda stundas uzdevumus.” Paskaidroju, ka darbības vārds “uzmākties” latviešu valodā nozīmē neatlaidīgi, netaktiski vērsties pie kāda; draudīgi, naidīgi tuvoties, arī uzbrukt (kādam).⁶ “Uzmākšanās” nav definējama vienīgi kā seksuāla rakstura darbība pret citu personu, kā Iesniedzēja to kļūdaini norāda savā iesniegumā.

[2] Iesniegumā norādīts, ka, atsaucoties uz 03.11.2020. e-klasē saņemto uzaicinājumu Nr. 7/64, 04.11.2020. Iesniedzēja kopā ar vīru ieradās pie Skolas direktores [personas C] noskaidrot situāciju. [Persona C] bijusi agresīvi noskaņota, vainojusi vecākus un bērnu. Skolas direktore teikusi: “Jūsu dēls ir slim!” Iesniedzējas ieskatā Skolas direktore ir aizskārusi Bērna godu un cieņu un pārkāpusi pedagoga profesionālās ētikas normas.

³ ANO Bērnu tiesību konvencijas 18. panta 1. punkts; Civillikuma 177. panta ceturtdā daļa.

⁴ SLP 05.01.2022. vēstule 1-5/2688.

⁵ 29.09.2021. trešdiena, angļu valodas skolotāja [persona D].

⁶ <https://tezaurs.lv/uzm%C4%81kties:1>

VBTAI 17.12.2020. atbildē Nr.1-8/4248 šo gadījumu ir izvērtējusi un nav guvusi apstiprinājumu direktores teiktajam. VBTAI secinājumu balstījusi uz Skolas skaidrojumu, ka sarunu laikā ticis aktualizēts ieteikums vecākiem nodrošināt iespēju dēlam apmeklēt speciālistus “ja bērnam ir veselības problēmas”.

Arī Izglītības kvalitātes valsts dienests informējis⁷, ka netika konstatēts Izglītības likuma 51. panta pirmās daļas 3. punktā noteiktā pedagoga pienākuma ievērot pedagoga profesionālās ētikas normas pārkāpums komunikācijā ar izglītojamā vecākiem. Pamatojums šādam secinājumam nav norādīts.

Iesniedzēja 15.03.2021. iesniegumā Izglītības kvalitātes valsts dienestam norādījusi, ka 04.11.2020. uz sarunu ar Skolas direktori bijusi kopā ar vīru un direktores teiktais ir fiksēts sarunas audio ierakstā. Tiesībsargs neguva pārliecību, ka Skolas direktores iespējamais ētikas normu pārkāpums ticis pienācīgi izvērtēts vai iesniegums daļā par ētikas normu pārkāpumu pārsūtīts atbilstoši kompetencei [pilsētas Z] pašvaldības iestādei “[Pilsētas Z] izglītības pārvalde”.⁸ Ņemot vērā, ka kopš notikuma ir pagājis gads un iestājies noilgums, lai personu sauktu pie disciplinārās atbildības, situācija netiks izvērtēta.

Gadījumā, ja konstatējat skolas direktores iespējamu neētisku rīcību, Jūs esat tiesīga vērsties ar iesniegumu pašvaldības domē un lūgt izvērtēt skolas direktores rīcības atbilstību pašvaldības darbinieku ētikas pamatprincipiem.

[3] No iesniegumam pievienotā 12.03.2021. iesnieguma Izglītības kvalitātes valsts dienestam secināms, ka VBTAI Konsultatīvajā nodaļā bez vecāku ziņas un iesaistes Bērnam izstrādāta atbalsta programma, kas paredzēta bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām. Iesniedzēja par atbalsta programmas esamību uzzināja 15.02.2021., Skola vecākus nav informējusi, kāda informācija tika sniegta VBTAI programmas izstrādāšanai.

Skola pārbaudes lietā sniedza informāciju,⁹ ka 06.01.2021. vērsās VBTAI Konsultatīvajā nodaļā ar lūgumu sniegt konsultatīvu atbalstu izglītības iestādes speciālistiem un izstrādāt Bērnam atbalsta programmu. Skola atsūtīja VBTAI 26.01.2021. sagatavotu atbalsta programmu Nr.11, kuras darbības periods ir no 26.01.2021 līdz 26.04.2021. Atbalsta programmā kā Bērna vecāku (likumisko pārstāvju) sadarbības partneri atbalsta programmas īstenošanā norādīti Skolas direktore [persona C] un SLP sociālā darbiniece [persona E]. Atbalsta programmā norādīts: “Atbalsta programmu pilnā apjomā saņem bērna vecāki (likumiskie pārstāvji/ aprūpētāji) un pašvaldības sociālais dienests. Izglītības iestādes un citi sadarbības partneri saņem *Rekomendācijas atbalsta programmas īstenošanai* savas kompetences ietvaros.”

SLP pārbaudes lietā sniegusi informāciju¹⁰, ka 18.01.2021. SLP darbiniece piedalījās VBTAI organizētajā attālinātajā konsultācijā par atbalsta programmu Bērnam. 27.01.2021. SLP saņēma VBTAI izstrādātu atbalsta programmu. Programma bija izstrādāta pēc Skolas iniciatīvas. SLP uzdevumi atbalsta programmas īstenošanā bija sadarbībā ar Skolu organizēt starpinstitucionālu tikšanos, piesaistot Bāriņtiesu un vecākus, lai aktualizētu jautājumu par Bērna interešu aizsardzību, sniegt nepieciešamo psihoemocionālo atbalstu vecākiem, izvērtēt vajadzības piesaistīt nepieciešamos sociālos pakalpojumus ģimenei, nodrošināt regulāru sadarbību un informācijas apmaiņu ar izglītības iestādi un citiem nepieciešamajiem speciālistiem. Līdz šim atbalsta

⁷ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 26.04.2021. vēstule Nr. 4-ud-06/371, 2.lpp.

⁸ Skolas nolikuma 45. punkts.

⁹ Skolas 14.01.2022. vēstule Nr. 1-20/13.

¹⁰ SLP 05.01.2022. vēstule 1-5/2688.

programmas uzdevumus izdevies īstenot daļēji. Ir notikušas divas attālinātās starpinstitucionālās tikšanās (25.02.2021. un 25.11.2021.), noris regulāra informācijas apmaiņa ar Skolu un Bāriņtiesu. SLP norāda, ka līdzšinējā komunikācija ar vecākiem nav bijusi visai produktīva. Vecāki nepieņem pašvaldības piedāvāto palīdzību un izsaka gatavību sadarboties tikai ar “neatkarīgiem” speciālistiem. Līdz šim vecāki ir nodrošinājuši Bērnām psiholoģisko izpēti, bet SLP rīcībā nav informācijas par to, ka vecāki būtu nodrošinājuši Bērnām psihiatra konsultācijas apmeklējumu un konsultējušies Izglītības pārvaldes iekļaujošās izglītības atbalsta centrā par bērna spēju, attīstības līmeņa un veselības stāvokļa izvērtēšanu Pedagoģiski medicīniskās komisijas sēdē.

VBTAI pārbaudes lietā sniegusi informāciju¹¹, ka atbalsta programma Bērnām izstrādāta pēc 07.01.2021. saņemta Skolas lūguma, tās izstrādāšanas laikā notikusi konsultācija ar Skolu un SLP (18.01.2021.) un 26.01.2021. atbalsta programma nosūtīta skolai un SLP. 22.02.2021. saņemts mātes iesniegums ar lūgumu izstrādāt Bērnām atbalsta programmu. Konsultācija bija plānota 15.03.2021., māte lūgusi pārcelt konsultācijas datumu, informējot, ka vajadzības gadījumā pati sazināsies un vienosies par konsultācijas datumu un laiku. Māte ar nodaļas speciālistiem nav sazinājusies. VBTAI, sazinoties ar Skolas un SLP pārstāvjiem, noskaidrojusi, ka māte apšaubā speciālistu sniegtās rekomendācijas.

Izvērtējot Iesniedzējas sniegto informāciju kopsakarā ar Skolas, VBTAI un SLP sniegto informāciju, secināms, ka atbalsta programma Bērnām izstrādāta bez vecāku un bērna uzklaušanās un bez vecāku ziņas, un programma vecākiem nav nosūtīta. Skolai nosūtīta atbalsta programma pilnā apjomā. VBTAI rīcība neatbilst publiski sniegtajai informācijai: “Lai atbalsta programmu un rekomendāciju saturs atspoguļotu bērna un atbalsta sniedzēju vajadzības pirms to izstrādes Konsultatīvās nodaļas speciālisti organizē konsultāciju (līdz 3 stundām), kurā piedalās bērns un vismaz viens bērna likumiskais pārstāvis (aprūpētājs) vai izglītības iestādes pārstāvji. (..) Piecu darba dienu laikā pēc konsultācijas norises, bērna likumiskajam pārstāvim (aprūpētājam) tiek nosūtīta bērna uzvedības korekciju veicinoša atbalsta programma, kurā ietverto rekomendāciju daļu saņem arī citi speciālisti atbilstoši savai lomai bērna uzvedības korekcijas procesā.”¹²

Vienlaikus jāņem vērā, ka atbalsta programma bez vecāku iesaistes tika izstrādāta tādēļ, ka Iesniedzēja neatsaucās aicinājumam pieteikt Bērnām VBTAI Konsultatīvajā nodaļā. VBTAI 17.12.2020. vēstulē¹³ ir informējusi Iesniedzēju par iespēju pieteikt bērnu Konsultatīvajā nodaļā konsultācijām un atbalsta programmas izstrādei bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām un aicinājusi izmantot šo iespēju. Iesniedzēja VBTAI vēstules attiecīgajai rindkopai pierakstījusi komentāru: “Mana dēla uzvedību izprovocē paši pedagogi ar savu attieksmi.” 07.01.2021. Skola Iesniedzējai ieteikusi pieteikt bērnu VBTAI Konsultatīvajā nodaļā.¹⁴

Secināms, ka VBTAI atbalsta programmu Bērnām izstrādājusi bez vecāku iesaistes tādēļ, ka vecāki nav savlaicīgi atsaukušies aicinājumam pieteikt bērnu Konsultatīvajā nodaļā konsultācijām un atbalsta programmas izstrādei. Ņemot vērā, ka ne bērns, ne bērna likumiskais pārstāvis nav bijuši iesaistīti atbalsta programmas izstrādāšanā un programma vecākiem nav nosūtīta, ir apšaubāms, vai atbalsta programma un rekomendācijas atbilda bērna un atbalsta sniedzēju vajadzībām.

¹¹ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas 27.01.2022. vēstule Nr. 5.2-2/277.

¹² <https://www.bti.gov.lv/lv/par-konsultativo-nodalu>

¹³ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas 17.12.2020. vēstule Nr. 1-8/4248, atbilde uz Iesniedzējas 16.11.2020. iesniegumu, kas pārsūtīts no Izglītības kvalitātes valsts dienesta.

¹⁴ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 26.04.2021. vēstule Nr. 4-ud-06/371.

[4] Iesniegumā norādīts, ka 2020. gada 9. novembrī mācību stundu laikā Skolas psiholoģe [persona F] veica Bērna psiholoģisko izpēti. Par izpēti Iesniedzēja nebija informēta un tā nebija ar viņu saskaņota. Vienlaikus Iesniedzēja norāda, ka iepriekš skolā bija devusi rakstisku piekrišanu sadarbībai ar psiholoģi [personu F]. Psiholoģiskās izpētes atzinumā Nr.20-2020 konstatētajam, ka bērnam ir garīgās attīstības traucējumi un 9 gadu vecumā viņam ir 6 gadus veca bērna attīstības līmenis, nepiekrīt, tādēļ nolēma veikt neatkarīgu bērna psiholoģisko izpēti.

No Skolas psiholoģes 25.11.2020. atzinuma Nr.20-2020 satura konstatējams, ka izpēte veikta pēc Skolas vadības pasūtījuma un tās mērķis bija izvērtēt Bērna kognitīvās spējas, lai izvērtētu atbalsta pasākumus mācībās un izstrādātu ieteikumus darbam ar bērnu. Atzinumā konstatēts, ka bērns mācību procesā jānodrošina ar atbalsta pasākumiem un sniegti 19 konkrēti ieteikumi, tostarp:

- * apmeklēt psihologa konsultācijas, lai mazinātu emocionālo spriedzi, pilnveidotu saskarsmes prasmes un stiprinātu savu pašvērtējumu;
- * vēsties pedagoģiski medicīniskajā komisijā mācību programmas precizēšanai;
- * pēc laika veikt atkārtotu psiholoģisko izpēti, lai izvērtētu attīstības dinamiku.

Skolas psiholoģes 25.11.2020. atzinumā Nr.20-2020 ir norādīts, kādas izpētes metodes ir izmantotas. Viena no izpētes metodēm bijusi novērošana mācību stundās, kas notikusi 09.11.2020. (viena mācību stunda – latviešu valoda) un 19.11.2021. (viena mācību stunda – ētika).

Atzinumā Nr.20-2020 norādīts, ka atļauja intelekta izpētei saņemta 2020. gada 5. novembrī. Skola sniegusi informāciju, ka psiholoģe [persona F] 2020.gada novembrī veica izglītojamā kognitīvo spēju izpēti, iepriekš saņemot rakstisku atļauju no mātes (05.11.2020.). 14.12.2020. māte iepazīnās ar izglītības psihologa atzinumu Nr.20-2020. un ar savu parakstu apstiprināja tā saņemšanu.¹⁵

Izglītības kvalitātes valsts dienests pārbaudē konstatējis¹⁶, ka māte 05.11.2020. parakstījusi atļauju veikt bērna psiholoģisko izpēti skolas psiholoģei [personai F]. 2020. gada 14. decembrī [persona F] iepazīstinājusi māti ar izpētes rezultātiem un māte ar savu parakstu apliecinājusi atzinuma saņemšanu.

Secināms, ka Iesniedzējas sniegtā informācija par Bērna psiholoģiskās izpētes veikšanu bez likumiskā pārstāvja piekrišanas nav apstiprinājusies. Pārkāpums nav konstatēts.

[5] Iesniegumā norādīts arī uz 2020. gada novembrī Skolas psiholoģes veiktās psiholoģiskās izpētes veikšanas apstākļiem – izpēte notikusi mācību stundas laikā, bērns starpbrīdī nav laists ne uz tualeti, ne uz ēdnīcu nopirkt bulciņu, bērnam nav ļauts padzerties, lai gan bērns prasījis ūdeni. Iesniedzējas ieskatā skolas darbinieku rīcība ir vērtējama kā vardarbība pret bērnu un ir sodāma. Par iespējamo vardarbību pret bērnu Iesniedzēja vērsusies Izglītības kvalitātes valsts dienestā¹⁷, kurš atbildē uz iesniegumu¹⁸ atreferējis Skolas direktores sniegto skaidrojumu par to, kur Skolā pieejams dzeramais ūdens (ēdnīcā vai no mājām paņemts). Iesniedzējas norādītā konkrētā situācija, ka bērnam nav ļauts iziet padzerties, nav vērtēta. Iesniegums daļā par Skolas darbinieku iespējamo vardarbību pret bērnu nav pārsūtīts VBTAI, kuras kompetencē ir veikt

¹⁵ Skolas 14.01.2022. vēstule Nr. 1-20/13.

¹⁶ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 26.04.2021. vēstule Nr. 4-ud-06/371.

¹⁷ Iesniedzējas 12.03.2021. iesniegums Izglītības kvalitātes valsts dienestam.

¹⁸ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 26.04.2021. vēstule Nr. 4-ud-06/371.

administratīvā pārkāpuma procesu par fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu, ko izdarījušas valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas vai darbinieki.¹⁹

Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 118. panta pirmo daļu administratīvā pārkāpuma procesu var uzsākt ne vēlāk kā viena gada laikā no pārkāpuma izdarīšanas dienas. Ņemot vērā, ka iespējamais pārkāpums noticis 2020. gada novembrī, administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanai ir iestājies noilgums.

[6] Iesniegumā norādīts, ka Skola nesniedza rakstisku atbildi uz Iesniedzējas pieprasījumu sniegt rakstisku atbildi, uz kāda tiesiska pamata tika veikta psiholoģiskā izpēte un izstrādāts individuālais atbalsta plāns.

Iesniegumam pievienota Iesniedzējas un Skolas sarakste skolvadības sistēmā e-klase. No tās secināms, ka Iesniedzēja 01.03.2021. lūdza Skolai izsniegt visus dokumentus, ko Skola ir izsūtījusi saistībā ar Bērnām izstrādāto atbalsta programmu, pašu atbalsta programmu ar visiem saistītajiem dokumentiem. Skola, atbildot uz informācijas pieprasījumu, 17.03.2021. ir sniegusi atbildi, ka informācijas saņemšanai jāvēršas Skolā ar iesniegumu, kas noformēts atbilstoši Iesniegumu likumā noteiktajam – rakstisks parakstīts iesniegums (iesniegts skolā klātienē) vai elektronisks iesniegums, kas parakstīts ar drošu elektronisko parakstu. Skolas sniegtā atbilde nav uzskatāma par atteikumu sniegt informāciju, kā arī nav uzskatāma par atbildes nesniegšanu. Skola ir atbildējusi un izskaidrojusi, kādā veidā Iesniegumu likumā noteiktā kārtībā pieprasāma informācija.

Konkrētajā situācijā ir jāņem vērā, ka Iesniedzēja kā Skolas izglītojamā likumiskā pārstāve iesniedza Skolā savu lūgumu, izmantojot skolvadības sistēmu e-klase, kuru lieto reģistrēti lietotāji.

Izglītības likuma 57. panta 4. punktā noteiktas vecāku tiesības sniegt un saņemt informāciju par jautājumiem, kas saistīti ar bērna audzināšanu un mācībām. Bērnām izstrādātā atbalsta programma ir saistīta ar bērna audzināšanu un mācībām.

Ministru kabinets ir noteicis, ka viens no pedagoģiskā procesa organizēšanai nepieciešamajiem dokumentiem vispārējās vidējās izglītības iestādē ir izglītības iestādes noteikts dokuments saziņai ar izglītojamā vecākiem.²⁰ Izglītības iestādēm ir tiesības patstāvīgi noteikt dokumentu saziņai ar izglītojamo vecākiem. Dokumenta forma nav noteikta, tādējādi izglītības iestādei saziņai ar izglītojamo vecākiem ir iespēja izmantot tehnoloģijas un inovatīvus risinājumus.²¹ No minētā regulējuma secināms, ka izglītības iestādes saziņai ar izglītojamo vecākiem jānotiek, izmantojot izglītības iestādes noteiktu dokumentu, nevis tikai Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā.

Skolas Iekšējās kārtības noteikumos 1.- 4. klasei kā obligātā dokumentācija ir noteikta dienasgrāmata (1.- 4. klašu skolēniem).²² Vienlaikus Iekšējās kārtības noteikumos 1. – 4. klasei kā alternatīvs saziņas veids starp Skolu un vecākiem ir noteikta arī saziņa e-klasē, piemēram, izglītojamā stundu kavējumus iespējams apliecināt e-klasē kā kavējuma pieteikumu, īsziņas veidā vai rakstiski.²³ No iesniegumam pievienotajiem dokumentiem secināms, ka Skola izmanto e-klasi vecāku informēšanai par bērnu

¹⁹ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 88. panta pirmā daļa.

²⁰ Ministru kabineta 2005.gada 18.oktobra noteikumu Nr. 779 "Noteikumi par vispārējās izglītības iestāžu pedagoģiskā procesa organizēšanai nepieciešamo obligāto dokumentāciju" 3.13. apakšpunkts, noteikumi zaudēja spēku 01.09.2021.

²¹ Ministru kabineta 2014.gada 1.jūlija noteikumu Nr. 357 "Grozījumi Ministru kabineta 2005.gada 18.oktobra noteikumos Nr. 779 "Noteikumi par vispārējās izglītības iestāžu pedagoģiskā procesa organizēšanai nepieciešamo obligāto dokumentāciju" anotācija.

²² Skolas Iekšējās kārtības noteikumu 1.-4. klasei 45.2. apakšpunkts.

²³ Skolas Iekšējās kārtības noteikumu 1.-4. klasei 2.2. apakšpunkts.

uzvedību mācību stundu laikā, kā arī cita veida saziņai ar vecākiem, piemēram, Skola 03.11.2020. uzaicinājumu Nr. 7/64 vecākiem nosūtījusi e-klasē.

Secināms, ka Skolas noteikts dokuments saziņai ar 1. – 4. klašu izglītojamo vecākiem ir dienasgrāmata un Skola saziņai ar izglītojamo vecākiem izmanto arī citus saziņas veidus, tostarp e-klasi. Iesniedzēja ar lūgumu izsniegt atbalsta programmu un visus dokumentus saistībā ar atbalsta programmas izstrādi vērsās Skolā, izmantojot e-klasi, ko Skola iekšējos normatīvajos aktos nav noteikusi kā dokumentu saziņai ar izglītojamā vecākiem.

Nemot vērā, ka vecāki nebija saņēmuši VBTAI izstrādāto atbalsta programmu, kuras īstenošanā vecāku iesaiste bija būtiska, Skolas rīcība, pēc divām nedēļām sniedzot atbildi par nepieciešamību iesniegt atbilstoši Iesniegumu likumā noteiktajam noformētu iesniegumu, ir vērtējama kā formāla un labas pārvaldības principam neatbilstoša.

Tiesībsarga ieskatā Skolai bija jāizsniedz pieprasītie dokumenti vai nekavējoties jāinformē Iesniedzēja par saziņai ar Skolu izmantojamo dokumentu.

[7] Iesniegumā norādīts, ka Skola ir uzrakstījusi iesniegumu Bāriņtiesai par iespējamu vardarbību pret Bērnu ģimenē, tādēļ ģimene ir pakļauta Bāriņtiesas pārbaudēm.

[7.1.] Bērnu tiesību aizsardzības likuma 73. panta pirmā daļa noteic katra iedzīvotāja pienākumu sargāt savu un citu bērnu drošību, ne vēlāk kā tajā pašā dienā ziņot policijai, bāriņtiesai vai citai bērna tiesību aizsardzības institūcijai par nolaidību, jebkādu vardarbību un noziedzīgu nodarījumu vai administratīvu pārkāpumu pret bērnu, par viņa tiesību pārkāpumu vai citādu apdraudējumu. Tā paša panta otrā daļa noteic, ka pedagogiskie darbinieki, kuriem kļuvis zināms par bērna tiesību pārkāpšanu un kuri par to nav ziņojuši minētajām institūcijām, par neziņošanu saucami pie likumā noteiktās atbildības.

Saskaņā ar nacionālajiem²⁴ un starptautiskajiem tiesību aktiem²⁵ ikvienam bērnam ir neatņemamas tiesības uz attīstību.

Izglītības iestādē novēroti bērna ilgstoši uzvedības noteikumu pārkāpumi liecina, ka bērna tiesības uz pilnvērtīgu attīstību ir pārkāptas.

ANO Bērnu tiesību konvencijas 18. panta pirmā daļa noteic: “Vecāki vai aizbildņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par bērna audzināšanu un attīstību. Viņu galvenais pienākums ir gādāt par bērna interesēm.”

Bērna uzvedības traucējumu cēlonis var būt vardarbība ģimenē. Ja uzvedības traucējumiem ir cits cēlonis, arī tādā gadījumā tā ir vecāku atbildība un no aizgādības tiesībām izrietošs pienākums gādāt par bērna garīgo veselību, gādāt, lai bērns saņem speciālistu palīdzību un uzvedības traucējumi tiek novērsti vai vismaz mazināti tiktāl, ka bērns var iekļauties izglītības iestādē, neapdraudot apkārtējos un netraucējot mācību procesu.

Skolas psiholoģes 25.11.2020. atzinumā Nr.20-2020 bija ieteikts Bērnam apmeklēt psihologa konsultācijas, lai mazinātu emocionālo spriedzi, pilnveidotu saskarsmes prasmes un stiprinātu savu pašvērtējumu.

Pēc gada, 01.11.2021. psihologa [personas G] veiktajā psiholoģiskajā izpētē konstatēts, ka Bērns ikdienā saskaras ar emocionālām grūtībām: paaugstināts dusmu līmenis, agresivitāte, trauksme un nomākts, depresīvs garastāvoklis (TSCC (traumu simptomu aptauja)). Bērna izteikumi norāda uz nopietnām problēmām: “Es palieku tik dusmīgs, ka nevaru nomierināties”; “Es nokļūstu kautiņos”; “Es uztraucos”; “Man gribas

²⁴ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 7. pants.

²⁵ ANO Bērnu tiesību konvencijas 6. panta otrā daļa.

runāt rupjības”; “Es strīdos par daudz”. Psihologs ieteicis bērnam apmeklēt psihologa konsultācijas, lai paaugstinātu pašvērtējumu un nostiprinātu emocionālo stāvokli.

Psihologs [persona G] atzinumā norādījis, ka pretēji mātes teiktajam, ka bērns mājās ir mīļš un saprotošs, bērna uzvedība gan mājās, gan skolā ir opozicionāra un viņš pārkāpj pieaugušo uzstādītos noteikumus.

Bāriņtiesa aizstāv bērna personiskās intereses un tiesības un izvērtē, vai vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības.²⁶ Bāriņtiesa, aizstāvot bērna personiskās intereses attiecībā ar vecākiem un citām personām, nosūta konsultācijas saņemšanai pie psihologa vai cita speciālista bērnu, ja bērna vecāki vai aizbildnis nepiekrīt konsultācijas saņemšanai; personu, ar kuru bērnam ir tiesības uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus, vai personu, ar kuru bērns dzīvo nedalītā saimniecībā.²⁷

Secināms, ka Iesniedzēja noliedz sava bērna uzvedības problēmas, nav ņēmusi vērā speciālistu (psihologu) ieteikumus, nav nodrošinājusi iespēju bērnam saņemt nepieciešamo palīdzību uzvedības un emocionālo problēmu risināšanai. Tiesībsarga ieskatā izglītības iestādes vēršanās Bāriņtiesā bija pamatota un bērna interesēm atbilstoša rīcība.

[7.2.] Pārbaudes lietā noskaidrots, ka Skola **pirmo reizi** ziņojusi Bāriņtiesai par iespējamu vardarbību pret Bērnu ģimenē **2020. gada 16. novembrī.**²⁸ Skolas vēstulei bija pievienoti divu pedagogu 11.11.2020. iesniegumi par novērojumiem Bērna uzvedībā, kas liecina par iespējamu tēva veiktu fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Bērns mācību stundas laikā no vietas runājis un teicis: “Kad mani nosit, es klausu”; “Kad mani sit tētis, es beidzot klausu, un viņš saka, ka izpalīdzēja man, tādām mulķītim”. Bērns atteicies pildīt darbu un teicis: “Es nerakstīšu, jo man vienalga, lai tas tētis mani sit un ļauj uz mani. Man jau sāk patikt, kad uz mani kliedz un sit.”

Bērna dzīvesvieta bija deklarēta [pilsētā Z], bet vecāku dzīvesvieta bija deklarēta [novadā V]. Bāriņtiesa Skolas sniegto informāciju pārsūtījusi SLP un lūgusi sniegt atbalstu un palīdzību ģimenei bērna tiesību nodrošināšanā un lūgusi sniegt Bāriņtiesai SPL rīcībā esošo informāciju par ģimenes sociālo situāciju, sadarbību ar pārvaldes speciālistiem, kā arī iespējam vecākiem nodrošināt bērnam pienācīgu aprūpi savā aizgādībā.²⁹

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9. panta pirmo daļu pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt tās vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību ir pašvaldībai, kuras teritorijā ir deklarētā personas dzīvesvieta.

SLP atbildējusi Bāriņtiesai³⁰, ka ģimene līdz šim nav bijusi SLP redzeslokā, nav bijusi arī sociālās palīdzības vai pakalpojumu saņēmēja. 26.11.2020. apsekota dzīvesvieta [pilsētā Z], kur atstāts uzaicinājums sazināties ar sociālo darbinieku, uz kuru Iesniedzēja nav atsaukusies, līdz ar to nav bijusi iespēja izvērtēt ģimenes sociālo situāciju un iespēju vecākiem nodrošināt bērnam pienācīgu ikdienas aprūpi savā aizgādībā.

Secināms, ka Bāriņtiesa nav vērsusies vecāku dzīvesvietas ([novada V]) sociālajā dienestā un SLP nav pārsūtījusi Bāriņtiesas lūgumu atbilstoši piekritībai – [novada V] sociālajam dienestam.

²⁶ Bāriņtiesu likuma 17. panta 1. un 11. punkts.

²⁷ Bāriņtiesu likuma 18. panta 3. punkts.

²⁸ Skolas 16.11.2020. vēstule Nr. 7/65 Bāriņtiesai “Par iespējamu vardarbību pret bērnu”.

²⁹ Bāriņtiesas 16.11.2020. vēstule Nr. 1-14/2050 SLP vadītājai [personai H].

³⁰ SLP 15.12.2020. vēstule Nr. 1-5.2/2040 Bāriņtiesai.

Otro reizi Skola Bāriņtiesai un SLP par iespējamu tēva vardarbību pret bērnu ģimenē ziņojusi **2021. gada 20. septembrī**.³¹ Skolas vēstulē sniegta informācija par pedagoģes novērojumiem bērna uzvedībā, kas liecina par tēva veiktu iespējamu fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu. Pēc skolotājas teiktā par piezīmes ierakstīšanu Bērns teicis, ka tētis rādījis elektrošoka pistoli, ar kuru viņam iešausot, ja būšot vēl kāda piezīme. Bērns vairākkārt atkārtojis, ka rīt skolā nebūšot, jo, kad aizbrauks mājās, viņš nomiršot. Bērns bijis tik ļoti pārbijies, ka aizvests pie medmāsas un vēlāk nodots vecākiem.

Bāriņtiesa, pamatojoties uz Skolas iesniegumu un Bāriņtiesu likuma 17. panta 1. punktu (Bāriņtiesa aizstāv bērna vai aizgādībā esošās personas personiskās un mantiskās intereses un tiesības) un 16. panta 7. punktu (Bāriņtiesai ir tiesības lūgt psihologu veikt personas vai ģimenes psiholoģisko izpēti un saņemt psihologa atzinumu par izpētes rezultātiem), lūdza SLP nodrošināt bērna psiholoģisko izpēti, sniedzot psihologa atzinumu, vai ir konstatētas pazīmes, kas liecina par, iespējams, piedzīvotu vardarbību, tās veidu, norādot vardarbības veicēju, kā arī sniegt rekomendācijas un nepieciešamos rehabilitācijas pakalpojumus nepilngadīgajam bērnam, kā arī nodrošināt atbalsta pasākumus ģimenei.³²

SLP atbildēja Bāriņtiesai,³³ ka Iesniedzēja informējusi SLP, ka psiholoģisko izpēti bērnam veiks pie neatkarīga psihologa un psihologa atzinumu iesniegs Bāriņtiesā.

Secināms, ka Skola situācijā, kad saņēma informāciju par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē, Bāriņtiesai ziņoja nekavējoties (tajā pašā dienā). Bāriņtiesa Skolas sniegto informāciju nekavējoties nepārbaudīja un SLP nenoskaidroja, kurš psihologs veiks Bērna psiholoģisko izpēti, un neiesniedza izpētes veicējam Bāriņtiesas doto izpētes mērķi.

[7.3.] Bāriņtiesa Iesniedzēju informējusi³⁴, ka ir lūgusi SLP nodrošināt Bērna psiholoģisko izpēti un sniegt atzinumu, vai ir konstatētas pazīmes, kas liecina par pārdzīvotu vardarbību, tās veidu, norādot vardarbības veicēju, kā arī sniegt rekomendācijas un rehabilitāciju bērnam un atbalsta pasākumus ģimenei.

Iesniedzēja izvēlējās bērna psiholoģisko izpēti veikt pie psihologa [personas G]. Psihologs 01.11.2021. atzinumā norādījis, ka izpēte veikta pēc mātes izpētes pieprasījuma saistībā ar aizdomām par emocionālu vardarbību skolā, kas vērsta pret zēnu. Kā izpētes mērķis norādīts izvērtēt bērna personību un emocionālo spēju sfēru. Atzinuma secinājumi izdarīti par bērna kognitīvajām spējām, uzmanības koncentrēšanos un emocionālo stāvokli. No atzinuma nav konstatējams, ka izpētes laikā bērnam būtu uzdoti jautājumi saistībā ar iespējamu piedzīvotu vardarbību skolā un ģimenē, atzinumā secinājumi par iespējamu vardarbību pret bērnu nav izdarīti.

Bāriņtiesa sniegusi atbildi Skolai³⁵, ka Bāriņtiesā saņemts psihologa [personas G] atzinums par Bērna psiholoģiskās izpētes rezultātiem, kurā nav konstatēts, ka Bērns būtu cietis no vardarbības un viņam būtu nepieciešama sociālā rehabilitācija.

Bāriņtiesa arī pārbaudes lietā sniegusi informāciju, ka 2021.gada 8.decembrī Bāriņtiesā saņemtajā bērna psiholoģiskās izpētes atzinumā bērnam nav konstatētas piedzīvotas vardarbības pazīmes.³⁶

³¹ Skolas 20.09.2021. vēstule Nr. 1-20/152 Bāriņtiesai un SLP "Par iespējamu vardarbību ģimenē".

³² Bāriņtiesas 23.09.2021. vēstule Nr.1-14/1557 "Par nosūtīšanu uz psiholoģisko izpēti".

³³ SLP 28.10.2021. vēstule Nr. 1-5.2/2025 Bāriņtiesai "Par nosūtīšanu uz psiholoģisko izpēti".

³⁴ Bāriņtiesas 23.09.2021. vēstule Nr.1-14/1557 un 06.10.2021. vēstule Nr.1-16/AFP-79.

³⁵ Bāriņtiesas 09.12.2021. vēstule Nr. 1-16/AJP-337jur Skolai "Par iespējamu vardarbību ģimenē".

³⁶ Bāriņtiesas 12.01.2022. vēstule Nr. 1-13/2.

Secināms, ka Bāriņtiesa lūgusi SLP nodrošināt Bērna psiholoģisko izpēti ar mērķi noskaidrot, vai bērnam ir konstatētas pārdzīvotas vardarbības pazīmes, tās veidu, norādot vardarbības veicēju, kā arī sniegt rekomendācijas un rehabilitāciju bērnam un atbalsta pasākumus ģimenei, taču izpēte veikta ar citu mērķi - izvērtēt bērna personību un emocionālo spēju sfēru. Bāriņtiesa nav pievērsusi uzmanību, ka izpēte nav veikta ar mērķi noskaidrot, vai bērnam ir konstatētas pārdzīvotas vardarbības pazīmes.

[7.4.] Pamatotas aizdomas par vecāka vardarbību pret bērnu ir viens no pamatiem aizgādības tiesību pārtraukšanai.³⁷ Bāriņtiesai, saņemot Skolas sniegtu informāciju par aizdomām par vardarbību pret Bērna ģimenē, bija tiesisks pamats ierosināt administratīvo lietu par vecāku aizgādības tiesību pārtraukšanu, veikt riska novērtēšanu (problēmas neatīšana u.tml.), informēt vecākus par sekām un uzdot viņiem sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā kavējas novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam un bērna šķiršanu no ģimenes.³⁸

Minētais bērna tiesību aizsardzības mehānisms – par aizgādības tiesību pārtraukšanu ierosinātas lietas ietvaros uzdot noteiktā termiņā veikt noteiktas darbības situācijas ģimenē uzlabošanai - radīts ar mērķi novērst bērna tiesību pārkāpumu ģimenē, bērnam netiekot šķirtam no ģimenes.

Senāts attiecībā uz bāriņtiesas rīcību gadījumā, kad no skolas saņemta informācija par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē, spriedumā norādījis, ka “(..) gadījumā, kad bāriņtiesai kļūst zināmi apstākļi, kas norāda uz iespējamu vardarbību pret bērniem, konkrētās lietas izskatīšana ir bāriņtiesas kompetencē. Tas nozīmē, ka bāriņtiesai lieta jāņem savā pārziņā un jāveic visas no tiesību normām izrietošās darbības situācijas noskaidrošanai un risināšanai, sākot ar faktisko apstākļu izpēti, piefiksēšanu dokumentārā vai citādā formā, iesaistīto personu viedokļu noskaidrošanu utt. Tāpat tieši bāriņtiesai šādā situācijā jālemj būtiski ar tiesībām uz ģimenes dzīvi saistīti jautājumi, proti, par nepieciešamību šķirt bērnus no ģimenes, nododot citu personu aprūpē, un vecāku aizgādības tiesību iespējamu ierobežošanu. Bāriņtiesa nevar šo jautājumu izlemšanu atstāt citām institūcijām.”³⁹

Konkrētajā situācijā konstatējama Bāriņtiesas bezdarbība pēc informācijas par iespējamu vardarbību ģimenē saņemšanas no Skolas (saņemta Bāriņtiesā 16.11.2020. un 20.09.2021.), neierosinot administratīvo lietu par vecāku aizgādības tiesību pārtraukšanu vai nepārsūtot Skolas sniegto informāciju citai bāriņtiesai pēc piekritības, ja vecāku dzīvesvieta bija deklarēta citā pašvaldībā.

[7.5.] Bāriņtiesa pārbaudes lietā sniegusi informāciju⁴⁰, ka 2021.gada 15.decembrī Bāriņtiesā saņemts Valsts policijas paziņojums par Skolas pedagoga iesniegumu, ka 10.11.2021. Bērns sporta skolotājam iesitis ar krēslu pa muguru, pēc tam nokritis uz zemes un lūdzis, lai viņu nesit. Paziņojumā lūgts pievērst uzmanību ģimenei. 2021.gada 23.decembrī Bāriņtiesā saņemts Valsts policijas paziņojums par mātes iesniegumu policijā par emocionālu vardarbību skolā pret bērnu no skolas personāla puses. Valsts policijā uzsākts Administratīvā pārkāpuma process Nr.[14...621], kura ietvaros lūgts veikt bērna psiholoģisko izpēti, lai noskaidrotu, vai bērns ir cietis no prettiesiskām darbībām skolā vai ģimenē. Bāriņtiesa pievienošanai materiāliem Valsts policijai

³⁷ Civillikuma 203. panta pirmās daļas 5. punkts; Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmās daļas 5. punkts.

³⁸ Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmā prim daļa.

³⁹ Augstākās tiesas 29.12.2017. sprieduma lietā Nr. SKA-1182/2017 (A420218516) 9. punkts.

⁴⁰ Bāriņtiesas 12.01.2022. vēstule Nr. 1-13/2.

nosūtījusi Bāriņtiesā saņemto psihologa [personas G] 01.11.2021. bērna psiholoģiskās izpētes atzinumu, kas veikts pēc mātes pieprasījuma.

Valsts policija⁴¹ pārbaudes lietā sniegusi informāciju, ka 2021.gada 17.decembrī uzsākts administratīvā pārkāpuma process Nr.[16...621] uz mātes iesnieguma pamata par to, ka Skolas vadība un skolotāji pret viņas nepilngadīgo Bērnu ir emocionāli vardarbīgi. Administratīvā pārkāpuma process izbeigts 24.01.2022. un materiāls pārsūtīts izskatīšanai VBTAI. 2022.gada 24.februārī VBTAI pieņēmusi lēmumu atteikt uzsākt administratīvā pārkāpuma procesu (Nr.14357000051422). Mātes iesnieguma izskatīšanas laikā Valsts policija lūdza veikt psiholoģisko izpēti un sniegt atzinumu, vai Bērns ir cietis no emocionālās vardarbības skolā un vai Bērns ir cietis no emocionālās vardarbības no mātes. Policija noskaidrojusi, ka Bāriņtiesa uzdevusi mātei ar dēlu apmeklēt psihologu, lai veiktu psiholoģisko izpēti. Māte izvēlējusies apmeklēt neatkarīgu psihologu [personu G] un tā atzinumu iesniegusi Bāriņtiesai, kuru savukārt Bāriņtiesa nosūtījusi Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes [pilsētas Z] iecirknim. [Personas G] sagatavotais psiholoģiskās izpētes atzinums par Bērnu ir vienīgais psiholoģiskais atzinums, kuru ir saņēmusi policija, un tas jau sākotnēji kopā ar mātes iesniegumu bija pievienots administratīvā pārkāpuma procesam Nr.[16...621].

Valsts policija norāda, ka Zemgales reģiona pārvaldes [pilsētas Z] iecirknī iepriekš nav tikusi saņemta informācija no pašvaldības iestādēm par iespējamu fizisku vai emocionālu vardarbību pret Bērnu ģimenē.

Secināms, ka ne Bāriņtiesa, ne SLP, ne Skola nav ziņojusi policijai, kuras kompetencē ir veikt administratīvā pārkāpuma procesu par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu. Skolas vairākkārt sniegtā informācija par iespējamu tēva veiktu fizisku un emocionālu vardarbību pret bērnu ģimenē (saņemta Bāriņtiesā 16.11.2020. un 20.09.2021., saņemta Valsts policijā 13.12.2021.) nav pārbaudīta. Aizdomas par vardarbību ģimenē nav izmeklētas ne administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros, ne psiholoģiskās izpētes ietvaros noskaidrots, vai bērnam ir psiholoģiskas traumas pazīmes.

[8] Iesniegumā norādīts, ka 25.11.2021. starpinstitūciju sanāksmē Iesniedzēja uzzināja, ka 21.11.2021. Bērnu ir izvērtējusi pašvaldības pedagoģiski medicīniskā komisija. Atbilstoši komisijas atzinumam ticis izstrādāts individuālais atbalsta plāns un konkrētas rekomendācijas. Skola atteikusi Iesniedzējai izsniegt izpētes materiālus. Sanāksmē Iesniedzējai pieprasīts paskaidrojums, kādēļ vecāki nav izpildījuši rekomendācijas. Skolas vadība pieprasījusi pieņemt lēmumu par Bērna izolāciju no skolas, Iesniedzējai likts rakstīt iesniegumu mājniecībai. Skolas direktore teikusi, ka 26.11.2021. Bērna klātesamību skolā nepieļaus nevienu sekundi. 26.11.2021. Bēram aizliegts piedalīties mācību stundās.

Iesniegumam pievienots Skolas 26.11.2021. rīkojums Nr.54-SK, ar kuru noteikts nozīmēt Bēram mācību organizēšanu mājās līdz brīdim, kad skolas direktorei tiks iesniegti Bērna psiholoģiskās izpētes un citu nepieciešamo speciālistu izvērtējumi. Rīkojuma 3. punktā 3.a klases mācību priekšmetu pedagogiem uzdots:

- 1) katru darba dienas rītu līdz plkst. 8.15 abiem vecākiem e-klasē nosūtīt veicamos uzdevumus un atgriezenisko saiti;
- 2) par individuālajām konsultācijām vienoties ar vecākiem, individuālās konsultācijas organizēt, izmantojot e-klases video saziņu vai tiešsaistes platformu ZOOM;
- 3) pārbaudes darbus organizēt klātienē, iepriekš informējot vecākus.

⁴¹ Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes [pilsētas Z] iecirkņa Kārtības policijas nodaļas 01.03.2022. vēstule Nr.20/16/27-ZRPnos/10581, vēstulē sniegtā informācija iegūta no Administratīvā procesa atbalsta sistēmas.

Secināms, ka skola ar 26.11.2021. rīkojumu Nr.54-SK noteikusi Bērnām attālinātas mācības līdz bērna psiholoģiskās izpētes atzinuma un citu nepieciešamo speciālistu izvērtējumu iesniegšanai, tādējādi nodrošinot gan Bērna tiesības uz izglītību, gan pārējo skolēnu tiesības uz drošu vidi izglītības iestādē un netraucētu mācību procesu. Vienlaikus secināms, ka skolas rīcība – attālinātu mācību noteikšana uzvedības traucējumu gadījumā – neatbilst tiesiskajam regulējumam⁴² par drošības nodrošināšanu izglītības iestādēs. Tiesiskais regulējums noteic, ka bērnam, kurš izglītības iestādē apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību, ir nodrošināmas mācības citā telpā sociālā pedagoga, izglītības psihologa vai cita pedagoga klātbūtnē. Mācības citā telpā var ilgt no vienas mācību stundas līdz mācību dienas beigām.⁴³ Bērna izglītošana citā telpā jānodrošina katru reizi, kad konstatēta rīcība, kas apdraud citu personu drošību.

Tiesībsargs lūdza Izglītības kvalitātes valsts dienestu izvērtēt Skolas 26.11.2021. rīkojuma Nr.54-SK tiesiskumu un par izvērtēšanas rezultātu informēt tiesībsargu.⁴⁴ Izglītības kvalitātes valsts dienests sniedza informāciju, ka pēc IKVD iesaistes Skola 26.11.2021. rīkojumu Nr.54-SK ir atcēlusi un Bērns 2. semestrī mācības varēs uzsākt klātienē.

Informēju, ka Skolas direktores izdotie administratīvie akti un faktiskā rīcība bija apstrīdami [pilsētas Z] pašvaldības iestādē “[Pilsētas Z] izglītības pārvalde” Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.⁴⁵

Pārbaudes lietā Iesniedzējas sniegtā informācija par 21.11.2021. veiktu Bērna izvērtēšanu pašvaldības pedagogiski medicīniskā komisijā neapstiprinājās.

[9] Iesniegumā norādīts, ka Skolas vadība pieprasīja Bērnām “pieņemt veselības un uzvedības kodu” un ieteica izglītību iegūt [skolā Y], kur klasē ir mazāk skolēnu un bērns jutīšoties labāk. Vienlaikus norādīts, ka bērns atsakās iet uz skolu, jo skola viņam riebjas un viņš neko tajā nesaprot. No iesniegumam pievienotā sekmju izraksta par periodu no 01.09.2021. – 09.11.2021. redzams, ka Bērns ir nesekmīgs matemātikā, arī iepriekšējā mācību gadā Bērnām bijuši vairāki nesekmīgi vērtējumi matemātikā un nav izmantota iespēja vērtējumus uzlabot.⁴⁶

2021. gada 9. septembrī Skolas medmāsa informējusi vecākus, ka bērnam skolā bijusi astmas lēkme, ka viņš bijis sliktā fiziskajā un emocionālajā stāvoklī. Iesniedzēja raksta, ka bērns no rīta aizgāja uz skolu ar teicamu veselību.

Iesniedzējas rakstītais kopsakarā ar psihologu atzinumos konstatēto, ka bērnam ir pazemināts uzmanības koncentrēšanas līmenis ar paaugstinātu hiperaktivitāti, uzdevumu pilda pavirši, neprecīzi un neatbilstoši vecumam, liecina, ka bērna tiesības iegūt izglītību atbilstoši savām spējām ir pārkāptas. Iesniedzējai sadarbībā ar izglītības iestādi, ņemot vērā speciālistu ieteikumus, ir jārisina Bērna izglītošanas jautājums.

Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 11. panta pirmo daļu valsts nodrošina visiem bērniem vienādas tiesības un iespējas iegūt izglītību atbilstoši katra spējām. Valsts un pašvaldība nodrošina visiem bērniem speciālo vajadzību izvērtējumu un nodrošina bērna vajadzībām atbilstošus individuālus pedagogiskā un psiholoģiskā atbalsta pasākumus valsts, pašvaldības un privātajās mācību iestādēs.

⁴² Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumi Nr. 1338 “Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos”.

⁴³ Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 “Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos” 5.¹ 2. apakšpunkts.

⁴⁴ Tiesībsarga 29.12.2021. vēstule Nr. 6-8/224.

⁴⁵ Skolas nolikuma 45. punkts.

⁴⁶ Izglītības kvalitātes valsts dienesta 26.04.2021. vēstule Nr. 4-ud-06/371.

Lai valsts un pašvaldība varētu izpildīt savu pienākumu – izvērtēt bērna speciālās vajadzības un nodrošināt bērna vajadzībām atbilstošus atbalsta pasākumus, ir nepieciešams bērnu izvērtēt pašvaldības pedagoģiski medicīniskajā komisijā, kuras kompetencē ir ieteikt bērna spējām atbilstošāko izglītības programmu vai atbalsta pasākumus. Iesniedzējai jau pagājušajā mācību gadā bija ieteikts vēsties pedagoģiski medicīniskajā komisijā bērnam atbilstošākās mācību programmas precizēšanai.⁴⁷

Pārbaudes lietā noskaidrots, ka Bērna veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni 2016.gada 5. oktobrī ir izvērtējusi [pilsētas Z] pedagoģiski medicīniskā komisija un izsniegusi atzinumu Nr.11 par to, ka Bērnām tiek ieteikta Speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamajiem ar jauktiem attīstības traucējumiem, programmas kods 01015611. Tika doti ieteikumi izglītības iestādei - iekļaut Bērnu vispārīzglītojošā grupā un nodrošināt individuālas nodarbības ar logopēdu.⁴⁸

Saskaņā ar Izglītības likuma 57. panta 1. punktu vecākiem ir tiesības izvēlēties izglītības iestādi, kurā bērns iegūst izglītību. Ja vecāki ir izvēlējušies konkrēto skolu, skolai ir jānodrošina bērnam pedagoģiski medicīniskās komisijas ieteiktie atbalsta pasākumi: “(..) iespēju iegūt pamatizglītību bērnam ar speciālām vajadzībām var nodrošināt arī vispārējās izglītības iestāde, tostarp vispārīzglītojošā klasē nodrošinot bērnam iespēju apgūt speciālo izglītības programmu vai vispārējās izglītības programmu pēc individuāla plāna ar atbilstošiem atbalsta pasākumiem. Turklāt, ja vispārīzglītojošā skola ir uzņēmusi bērnu ar speciālām vajadzībām, tai ir pienākums nodrošināt šim bērnam iespēju iegūt izglītību atbilstoši minētajām prasībām.”⁴⁹ Katra situācija ir jāvērtē individuāli un atbilstoši bērna labākajām interesēm, ņemot vērā tādus apstākļus, kā attālums no bērna dzīvesvietas līdz izglītības iestādei, bērna sociālie kontakti (draugi klasē), iesaiste skolas īstenotajā interešu izglītībā, bērna emocionālā labsajūta skolā u.c.

Pēc Iesniedzējas pieprasījuma veiktajā psiholoģiskajā izpētē⁵⁰ konstatēts, ka Bērnām ir paaugstināts enerģijas līmenis, zēns ir nemierīgs, dīdās, knosās, ātri zaudē uzmanību uz uzdevuma izpildi. Bērns teicis, ka skolā iet viņam nepatīk. Ņemot vērā arī Iesniedzējas izteikti negatīvo attieksmi pret Skolas vadību un pedagogiem, kā arī faktu, ka skolas psiholoģes sniegtās rekomendācijas nav pildītas, secināms, ka vecāku un Skolas sadarbība bērna interešu nodrošināšanā bija apgrūtināta.

Ar šo atzinumu pārbaudes lietu pabeidzu, konstatējot šādus pārkāpumus:

1. Bērna [personas B] tiesību uz pilnvērtīgu attīstību pārkāpumu vecāku aprūpē.
2. Bāriņtiesas bezdarbību pēc informācijas saņemšanas no Skolas par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē.
3. Labas pārvaldības principa pārkāpumu SLP darbībā:
 - 1) neizstrādājot Bērnām uzvedības sociālās korekcijas programmu pēc informācijas saņemšanas no Skolas par bērna agresīvu uzvedību skolā;
 - 2) nepārsūtot Bāriņtiesas lūgumu sniegt atbalstu ģimenei un izvērtēt situāciju ģimenē atbilstoši piekritībai Bērna vecāku deklarētās dzīvesvietas sociālajam dienestam un nesadarbojoties ar Bērna vecāku deklarētās dzīvesvietas sociālo dienestu.
4. Labas pārvaldības principa pārkāpumu Skolas darbā:
 - 1) nevērojot kārtību, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs;
 - 2) bez tiesiska pamata ierobežojot Bērna tiesības uz izglītību;
 - 3) novēloti vērstoties SLP, ja Bērna uzvedībā nav uzlabojumu;

⁴⁷ Skolas psiholoģes [personas F] 25.11.2020. atzinums Nr.20-2020.

⁴⁸ [Pilsētas Z] pašvaldības iestādes “[Pilsētas Z] izglītības pārvalde” 10.01.2022. vēstule Nr. 1-11/22/6.

⁴⁹ Augstākās tiesas 27.09.2019. lēmums Nr. SKA-1601/2019 (670013119).

⁵⁰ Psihologa [personas G] 01.11.2021. atzinums.

4) saziņu ar izglītojamo vecākiem īstenojot Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā, nevis izmantojot skolas noteiktu dokumentu saziņai ar izglītojamo vecākiem (piemēram, e-klase).

5. Labas pārvaldības principa pārkāpumu Izglītības kvalitātes valsts dienesta darbībā, neievērojot Iesniegumu likuma 4. panta pirmajā un otrajā daļā noteikto.

6. Labas pārvaldības principa pārkāpumu Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas darbībā:

- 1) neievērojot Iesniegumu likuma 4. panta pirmajā un otrajā daļā noteikto;
- 2) nenosūtot vecākiem bez vecāku iesaistes Bērnam izstrādāto atbalsta programmu.

Pamatojoties uz pārbaudes lietā konstatēto, ņemot vērā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmajā daļā noteikto, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras, un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktā noteikto, ka tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu, **sniedzu šādas rekomendācijas:**

[Personai A] un [tēvam personai I]:

1. Bērna interesēs pildīt psihologu rekomendācijas un nekavējoties pieteikt bērnu psihologa konsultācijām, lai mazinātu emocionālo spriedzi, pilnveidotu saskarsmes prasmes un stiprinātu bērna pašvērtējumu.

2. Pieteikt bērnu pašvaldības pedagoģiski medicīniskajā komisijā, lai saņemtu ieteikumus par bērna spējām atbilstošāko izglītības programmu vai nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem.

3. Nodrošināt bērnam logopēda konsultācijas.

4. Konsultēties un sadarboties ar bērna ģimenes ārstu par bērna vajadzību veselības aprūpē nodrošināšanu (nosūtīšanu pie speciālistiem).

5. Pieteikt bērnu VBTAI Konsultatīvajā nodaļā konsultācijām un jaunas atbalsta programmas izstrādei bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām.

6. Vērsties dzīvesvietas pašvaldības sociālajā dienestā vai patstāvīgi meklēt palīdzību, lai ar speciālistu palīdzību izprastu problēmas psihoemocionālās cēloņsakarības un atrisinātu problēmsituāciju, piemēram, izmantot uzvediba.lv, pusaudzim.lv resursus, vērsties Pusaudzju resursu centrā, psihosomatika.lv u.c.

7. Sadarboties ar izglītības iestādi bērna izglītošanas atbilstoši viņa speciālajām vajadzībām un audzināšanas jautājumos. Sadarbības ietvaros aktīvi rīkoties Bērna interešu nodrošināšanai, īstenojot speciālistu ieteikumus.

[Pilsētas Z] bāriņtiesai:

1. Gadījumā, kad Bāriņtiesai kļūst zināmi apstākļi, kas norāda uz iespējamu vardarbību pret bērnu, ņemt vērā, ka konkrētās lietas izskatīšana ir Bāriņtiesas kompetencē. Pamatojoties uz Bāriņtiesu likuma 22. panta pirmo prim daļu, ierosināt lietu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, veikt riska novērtēšanu, informēt vecākus par sekām un uzdot viņiem sadarbībā ar sociālo dienestu noteiktā termiņā novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus.

2. Bērna personisko interešu aizstāvībai attiecībās ar vecākiem izmantot Bāriņtiesu likuma 18. panta 3. punktā noteiktās tiesības ar lēmumu nosūtīt konsultācijas saņemšanai pie psihologa vai cita speciālista bērnu, ja bērna vecāki nepiekrīt konsultācijas saņemšanai, un personas, ar kurām bērns dzīvo nedalītā saimniecībā (vecākus).

3. Ievērot normatīvajos aktos noteikto lietu piekritību atbilstoši vecāku deklarētajai

dzīvesvietai.

4. Ja pēc informācijas saņemšanas par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē nepieciešams veikt bērna psiholoģisko izpēti un vecāki izvēlas izpēti veikt pie privāti praktizējoša psihologa, iesniegt vecāku izvēlētajam psihologam informāciju par iespējamo vardarbību ģimenē un norādīt psiholoģiskās izpētes mērķi.

[Pilsētas Z] Sociālo lietu pārvaldei:

1. Pēc informācijas saņemšanas par bērna agresīvu uzvedību skolā izstrādāt bērnam Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā noteikto uzvedības sociālās korekcijas programmu arī tādā gadījumā, ja lūgums izstrādāt uzvedības korekcijas programmu tieši nav izteikts.

2. Ja pēc informācijas saņemšanas par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē nepieciešams veikt bērna psiholoģisko izpēti un vecāki izvēlas izpēti veikt pie privāti praktizējoša psihologa, iesniegt vecāku izvēlētajam psihologam informāciju par iespējamo vardarbību ģimenē un norādīt psiholoģiskās izpētes mērķi.

3. Ja vecāki atsakās sadarboties un nepiekrīt speciālistu konsultāciju saņemšanai, vērsties Bāriņtiesā un lūgt izmantot Bāriņtiesu likuma 18. panta 3. punktā noteiktās tiesības ar lēmumu nosūtīt konsultācijas saņemšanai pie psihologa vai cita speciālista bērnu, ja bērna vecāki nepiekrīt konsultācijas saņemšanai, un personas, ar kurām bērns dzīvo nedalītā saimniecībā (vecākus).

4. Uzlabot sociālā darba ar ģimenēm, kurās netiek nodrošināti bērna attīstībai labvēlīgi apstākļi, kvalitāti.

Skolai:

1. Konstatējot, ka izglītojamais apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību, katru reizi rīkoties Ministru kabineta 24.11.2009. noteikumu Nr. 1338 "Kārtība, kādā nodrošināma izglītojamo drošība izglītības iestādēs un to organizētajos pasākumos" II¹. nodaļā "Vadītāja rīcība, ja izglītojamais apdraud savu vai citu personu drošību, veselību vai dzīvību" noteiktajā kārtībā.

2. Konstatējot, ka skola ar saviem resursiem nevar panākt pozitīvas pārmaiņas izglītojamā uzvedībā, informēt pašvaldības sociālo dienestu par nepieciešamību izstrādāt bērnam uzvedības korekcijas programmu saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58. pantu. Nevilcināties ar vēršanos sociālajā dienestā.

3. Savlaicīgi informēt bērna vecāku dzīvesvietas bāriņtiesu, ja vecāki ļaunprātīgi izmanto savas tiesības un, ignorējot speciālistu ieteikumus, nenodrošina bērna tiesības uz pilnvērtīgu attīstību. Arī gadījumā, ja vecāki atsakās konsultēt bērnu pedagoģiski medicīniskajā komisijā, informēt bāriņtiesu.

4. Aizdomu par iespējamu vardarbību ģimenē gadījumā vērsties ar iesniegumu arī Valsts policijā, kuras kompetencē ir veikt administratīvā pārkāpuma procesu par fizisku vai emocionālu vardarbību pret bērnu un nosūtīt administratīvā pārkāpuma lietu izskatīšanai pašvaldības administratīvā komisijā vai apakškomisijā.

5. Skolas iekšējos normatīvajos aktos noteikt dokumentu saziņai ar izglītojamo vecākiem un uzlabot saziņu ar vecākiem.

Izglītības kvalitātes valsts dienestam:

Konstatējot, ka personas iesniegums kādā daļā nav piekritīgs iestādes kompetencei (skolas direktores iespējama neētiska rīcība; skolas darbinieku iespējama vardarbība pret bērnu), pārsūtīt iesniegumu citai iestādei atbilstoši Iesniegumu likuma 4. panta otrajā daļā

noteiktajam vai saskaņā ar Iesniegumu likuma 4. panta pirmo daļu informēt iesniedzēju par kompetento iestādi.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai:

1. Konstatējot, ka personas iesniegums kādā daļā nav piekritīgs iestādes kompetencei (skolas direktores iespējama neētiska rīcība komunikācijā ar vecākiem), pārsūtīt iesniegumu citai iestādei atbilstoši Iesniegumu likuma 4. panta otrajā daļā noteiktajam vai saskaņā ar Iesniegumu likuma 4. panta pirmo daļu informēt iesniedzēju par kompetento iestādi.

2. Ja Konsultatīvajā nodaļā atbalsta programma bērnam tiek izstrādāta pēc izglītības iestādes iniciatīvas, pirms atbalsta programmas izstrādes organizēt konsultāciju, kurā piedalās bērns un vismaz viens bērna likumiskais pārstāvis. Neizstrādāt atbalsta programmas bez bērna un vismaz viena vecāka uzklauššanas. Izstrādāto atbalsta programmu nosūtīt bērna likumiskajam pārstāvim.

3. Sniegt metodisku palīdzību Bāriņtiesai bērna personisko tiesību aizsardzībai gadījumos, kad Bāriņtiesā saņemta informācija par iespējamu vardarbību pret bērnu ģimenē.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu